

Д. Білінський
м. Житомир

ЗАРОДЖЕННЯ ПАСИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

В давньоанглійській мові наявність граматичної категорії стану є дискусивною. В цій мові залишився ізольований елемент системи "медіопасиву – дія здійснюється суб'єктом і спрямована на нього ж – дві форми сильного дієслова VII класу *hātan* – "називати", "бути названим" – форма першої та третьої особи однини *hätte* та форма множини *hātton*. Форма *hätte* етимологічно точно відповідає формі готського дієслова *haitada*, а форма *hātton* утворена від неї відповідно до форми множини минулого часу слабких дієслів. У реченні з цим дієсловом в активному стані підмет був одночасно суб'єктом та об'єктом дії [1: 122].

Також слід зазначити, що форма першої та третьої особи однини *hätte* та форма множини *hātton* зустрічаються у давньоанглійській мові у значенні теперішнього та минулого часу. Проте такі форми не можуть вважатися складовою системи дієслова, оскільки вони стали особливістю конкретного дієслова. Дієслово *hātan* могло вживатися із дієсловами *beon*, *wesan*, а також з *man*, наприклад:

- *wæs se grimma gæst Grendel haten...*
Grendel this monster grim was called... (Beowulf)

У давньоанглійській мові категорія стану отримує нові аналітичні засоби вираження. Пасивний стан давньоанглійської мови утворювався за допомогою синтаксичних конструкцій з допоміжним дієсловом *beon* та граматично незмінюваного **(uninflected) Participle II**, як у реченнях:

- *werod wæs gefysed...*
... and host was stirred... (Exodus)
- *Æfter was þæt lond nemned Natanleaga of Cerdicesford.*
After this was the land named Netley, from him, as far as Charford. (The Anglo-Saxon Chronicle)

Між дієсловами *beon*/*wesan* та *weorþan* в давньоанглійській мові не існувало категоріальної опозиції, проте існувала тенденція до вживання *weorþan* із дієсловами, які позначали зміну стану, тоді як *beon*/*wesan* вживалися із дієсловами стану, як результату дії. Наприклад:

- *þām is noma cenned...*
His name we know... (Physiologus)
- *þær wisna fela wearð inlihted*
lare longsume þurh lifes fruman
... and many things was lighted by the Lord of the life... (The Exeter Book, Christ A, B, C)

Семантична відмінність між дієсловами *beon\wesan* та *weorþan* дієсловами зникла у середньоанглійській мові, оскільки дієслово *weorþan* зникло та було замінено на дієслово *get* [4: 223].

Необхідно зазначити, що в давньоанглійській мові існувала можливість вживання неозначеного займенника *man* ('one') замість пасивної конструкції *beon\wesan* + **Past Participle**, наприклад: "*mon mæg gġet gēsġon hiora swæð*" (*one could still see their track*) [3: 81]. Це пояснюється тим, що зазначений займенник є невизначеним (**unspecific**), тому він не вказує на конкретного виконавця дії. Це, в свою чергу, є однією із головних особливостей пасивного стану дієслова та причин його вживання [5].

В давньоанглійській мові категорія стану існувала як протиставлення форм дієприкметників перехідних дієслів. **Participle I** виражав активний стан, а для вираження пасивного стану вживався **Participle II**. Вживання дієслів *beon*, *wesan* та *weorþan* разом із **Participle II** не можна вважати аналітичною формою. Це можна обґрунтувати, базуючись на розумінні аналітичності, зокрема аналітичного утворення - можливість мати структуру, яка подібна до структури словосполучення, проте відрізнятися від нього, та вживатися "цілими словами". На думку А. Смирницького, "*beon*, *wesan* та *weorþan* + **Participle II**" не мають достатнього вираження особливого зв'язку між ними, тому не можуть вважатися аналітичними формами [2: 292].

Література

1. Ильиш Б. А. История английского языка / Б. А. Ильиш. - М., "Высшая Школа", 1968 - 418 с.
2. Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык / А.И. Смирницкий. - М., Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1998 - 318 с.
3. Hogg R. M. An Introduction to Old English / R. M. Hogg. - Edinburgh University Press, 2002 - p. 174
4. Hogg R. M. The Cambridge History Of The English Language. Volume II/ R. M. Hogg. - Cambridge University Press, 2005 - p. 588
5. Hee-Cheol Yoon. On the Old English Indefinite Pronoun Man*: [Електрон. ресурс]. - Режим доступу:
<http://english.daejin.ac.kr/~elsok/xe/files/attach/binaries/516/249/001/683f85cbb81a520946672f5d5cb8a412>